

กาลเวลา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ธรรมบรรณาการ

พุทธศักราช ๒๕๕๔

กาลเวลา

© พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ISBN

พิมพ์ครั้งที่ ๑ — มีนาคม ๒๕๔๕

- กลุ่มชั้นห้า พิมพ์ในวาระที่ คุณแจ๊จันท์ อัจฉรณ (“มีสใจ”) จากไปครบ ๑ ปี ๒๖ มี.ค. ๒๕๔๕
- ธรรมบรรณาการ จากคุณรั่มภา วนากุล

พิมพ์ครั้งที่ ๒ (จัดปรับรูปแบบ)— มกราคม ๒๕๕๔ เล่ม

-

แบบปก:

ที่พิมพ์:

สารบัญ

อนุโมทนา	ก
นำเรื่อง: อนุโมทนา ก่อนผ่านปีเก่า	๑
กาลเวลา	๓
๑. เก่า-ใหม่: ก้าวไปสู่ความสุขความเจริญ	๓
ส่งปีเก่า รับปีใหม่ อาศัยกาลเวลา ที่มากับความเปลี่ยนแปลง	๓
ความเปลี่ยนแปลง คู่กันไปกับกาลเวลา ชีวิตคน คู่กันมากับการทำกรรม	๕
เมื่อมีชีวิตอยู่ไป กรรมก็สั่งสมขึ้นมากมาย ต้องรู้จักทั้งตัดและต่อ จึงจะมีชีวิตที่ดีได้	๗
ถ้ารู้เข้าใจกรรม ก็ปิดกั้นกรรมเองได้	๙
เมื่อสิ่งทั้งหลายเปลี่ยนแปลงไป คนจะทันสมัยได้ ก็ต้องไม่ประมาท	๑๓
กาลเวลา ยิ่งผ่านไป เรา ยิ่งได้ทำสิ่งมีคุณค่ามากมาย จึงเป็นสิริมงคล มีแต่ความสุขความเจริญ	๑๖

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ค

๒. พันเก่า-ใหม่: สู่ความสดใสมตะตลอดกาล ๑๙

มีใหม่ ก็ต้องมีเก่า ๑๙

อยากได้ใหม่
ก็ต้องการเรื่อยไป ไม่มีที่สิ้นสุด ๒๑

ใหม่แท้ อยู่กับใจที่สดใส
ไม่รู้จักเก่า ๒๔

จิตใจใหม่สดใส
เพราะมีธรรมคำชูอยู่ข้างใน ๒๖

ใหม่แท้คือธรรม ที่พันเก่าพันใหม่
เป็นอมตะ ที่ใหม่แท้ตลอดไป ๒๘

นำเรื่อง

อนุโมทนาก่อนผ่านปีเก่า

ขอเจริญพร วันนีโยมญาติมิตรมาประชุมพบปะ และพร้อมกันทำบุญ ถวายภัตตาหารพระสงฆ์ แล้วก็มีการสังสรรค์กันในหมู่ญาติมิตรอีกครั้งหนึ่ง

คราวนี้เป็นรายการของเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นเดือนสุดท้ายของปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ก็เลยถือว่า การทำบุญครั้งนี้ เป็นการส่งปีเก่าและต้อนรับปีใหม่ไปด้วย เพราะว่าปีใหม่ก็จะมาถึงในเวลาอีกสัปดาห์เดียว คือ ๗ วันข้างหน้าแล้ว

แต่ก่อนที่จะได้พูดแสดงธรรมกถาเกี่ยวกับเรื่องกาลเวลาอันสำคัญนั้น ก็ขอถือโอกาสอนุโมทนาเสียก่อน

ในช่วงนี้ พอดีคุณโยมมัสโจได้ทราบว่าคุณมามีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องตา ก็เป็นห่วงสุขภาพ ก็เลยได้จัดยาของท่านลือใจ้วถวาย โดยมอบให้คุณทรงวาทและคุณประจวบลาภนำไปถวาย ขออนุโมทนาไว้ในที่นี้ด้วย ที่คุณโยมพร้อมทั้งโยมญาติมิตรได้เป็นห่วงใย และต้องการให้อาตมภาพมีสุขภาพแข็งแรง เพื่อจะได้ทำงานพระศาสนาต่อไป

อีกด้านหนึ่ง คุณมุกดาเป็นห่วงเรื่องเครื่องบันทึกเสียง ซึ่งตอนนั้นเครื่องเก่าได้ประสบอุบัติเหตุเล็กน้อย โยมอยากให้พระมีเครื่องใช้ในกรบันทึกเสียงที่สะดวก จะได้ใช้งานโดยไม่ต้องห่วงกังวล ไม่ต้อง

มี *ปลิโพธ** ในการทำงาน เพราะว่างานในด้านการพูดนั้น เครื่องบันทึกเสียงก็เป็นอุปกรณ์สำคัญที่จะช่วยให้รักษาหลักฐานไว้ และช่วยให้สิ่งที่พูดไว้สามารถนำไปคัดลอก พิมพ์ หรือเอาไปถ่ายถอดต่อกันเป็นประโยชน์ได้กว้างขวาง คุณมุกดาจึงพยายามจะให้อาตมภาพมีเครื่องใช้ที่สะดวก ตอนนั้นก็นำเอาเครื่องชนิดหนึ่งซึ่งดีมากไปถวาย แต่ดีเกินไปสำหรับอาตมภาพ พอได้โอกาสก็เลยต้องขอคืน ถึงกระนั้น คุณมุกดาก็ยังไม่วายเล็งความตั้งใจ ในที่สุดก็ได้จัดซื้อหาเครื่องบันทึกเสียง AIWA มาถวาย ซึ่งกำลังทดลองใช้อยู่ในบัดนี้

อีกส่วนหนึ่ง คือ คุณกึ่งกับคุณสมศรี ได้เป็นผู้อาสาสมัครในการไปรับอาตมภาพมาแสดงธรรมกถาที่นี้เป็นประจำหลายครั้งหลายคราว วันนี้ก็เช่นเคย ก็ได้ไปรับมาอีก เป็นการอุปถัมภ์ศาสนกิจของพระสงฆ์ อีกด้านหนึ่ง ก็ขอถือโอกาสอนุโมทนาไว้พร้อมกันด้วย

อย่างที่อาตมภาพได้กล่าวแล้วว่า วันนี้เป็นการทำบุญครั้งสุดท้ายสำหรับปี ๒๕๓๑ จึงถือว่เป็นการส่งปีเก่าต้อนรับปีใหม่

* *ปลิโพธ* เครื่องผูกพันหรือห่วงเหนียว เป็นเหตุให้ใจพะวักพะวนห่วงกังวล, เหตุกังวล, ข้อติดข้อง

กาลเวลา*

- ๑ -

เก่า-ใหม่: ก้าวไปสู่ความสุขความเจริญ

ส่งปีเก่า รับปีใหม่ อาศัยกาลเวลา ที่มากับความเปลี่ยนแปลง

เรื่องการส่งปีเก่าต้อนรับปีใหม่นั้น ก็ได้เคยพูดมาหลายครั้งแล้วว่า ที่จริงนั้นเป็นเรื่องสมมติ คือกาลเวลาก็หมุนเวียนเรื่อยๆ ไปตามปกติธรรมดา เราก็มาแบ่งจัดเป็นเดือนๆ มีการกำหนดว่าเดือนนั้นมีเท่านั้นเท่านั้นวัน อะไรทำนองนี้ โดยคำนวณจากจำนวนวันทั้งหมด ๓๖๕ หรือ ๓๖๖ วัน ที่โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์

การที่จะแบ่งเป็นเดือนนั้นเดือนนี้ มีเท่านั้นเท่านั้นวันอะไรนี้เป็นเรื่องของสมมติ ซึ่งเราจะตัดตอนเอาตรงไหนเป็นปีใหม่ก็ได้ เพราะฉะนั้น เรื่องของโลกสมมตินี้จึงไม่เหมือนกัน บางแห่งและบางยุคบางสมัยก็ถือวันขึ้นปีใหม่ทีจุดหนึ่ง พอเปลี่ยนไปยุคสมัย

* ธรรมกถา แสดงที่บ้านคุณโยมมิลลใจ เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๓๑

หนึ่ง หรือเปลี่ยนถิ่นฐานไป ก็มีประเพณีต่างออกไป มีการกำหนด วันส่งปีเก่าวันขึ้นปีใหม่อีกตอนหนึ่ง

คงจะเห็นว่า มีการส่งปีเก่า-ขึ้นปีใหม่แบบไทยเดิม หรือแบบ สงกรานต์ก็มี หรือแบบเคยถือเดือนอ้ายก็มี ตลอดกระทั่งว่า แบบ จีนก็มีตรุษจีน แบบฝรั่งก็มีตรุษฝรั่ง อะไรทำนองนี้ แล้วก็มาถือเป็น สากล ว่าวันที่ ๑ มกราคม อย่างที่เราจะจัดตามที่อยู่กันในปีนี้นี้ รวมแล้วก็คือเป็นเรื่องของกาลเวลา

กาลเวลาเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลง นี้แหละที่เป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องของธรรมชาติ

สัญชาตญาณหรือความจริงในเรื่องของวันสิ้นปีเก่าและวันขึ้นปี ใหม่ นั้น ก็อยู่ที่กาลเวลาซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงนี้เอง การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เรามีการแบ่งเวลาออกไป การที่เราบอกว่ามีปีใหม่นี้ เก่านั้น ถ้าว่าโดยสาระสำคัญแล้ว ก็เป็นเรื่องของกาลเวลาที่เราแบ่ง เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ที่ว่าเก่ากับใหม่นั้น ถ้าเราบอกได้ว่าเป็นอดีต คือเรื่องที่ผ่านมา แล้ว ส่วนที่ว่าใหม่นี้ยังก้ำๆ กึ่งๆ ในแง่หนึ่งคือกำลังเปลี่ยนจาก เก่ามาเป็นใหม่ ใหม่ก็คือเวลานี้ ที่พบอยู่เดี๋ยวนี้ ซึ่งถือว่าเป็น ปัจจุบัน แต่ต่อจากปัจจุบันไปยังมีอนาคตอีก

เพราะฉะนั้น ถ้าจะแบ่งกาลเวลาให้ครบถ้วนแล้ว เก่ากับ ใหม่ยังได้เวลาไม่ครบทีเดียว ถ้าจะให้ครบต้องแบ่งเป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมเป็น ๓ กาล

ความเปลี่ยนแปลง คู่กันไปกับกาลเวลา ชีวิตคน คู่กันมากับการทำกรรม

เรื่องของกาลเวลาก็มี ๓ กาลนี้แหละ คืออดีต ปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมากเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์

ชีวิตมนุษย์นั้นเป็นเรื่องของการสืบต่อ คือสืบต่อจากอดีตมาปัจจุบัน แล้วจะสืบทอดไปข้างหน้า เรียกว่า อดีต ปัจจุบัน อนาคต และทั้งสามนั้นไม่ใช่ตัดตอนขาดจากกัน ไม่ใช่ว่าเมื่อเราพูดแบ่งเป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต แล้ว แต่ละอย่างจะเป็นเรื่องของแต่ละตอน ไม่ใช่อย่างนั้น

ความจริง อดีต ปัจจุบัน และอนาคตนั้นสืบต่อกัน เป็นของต่อเนื่อง เหมือนอย่างชีวิตของเรา นี้ ก็สืบทอดมาตั้งแต่เด็ก จนกระทั่งปัจจุบันนี้ แล้วยังจะสืบทอดต่อไปอีกเท่าไรจนถึงอายุขัย ซึ่งก็ไม่แน่นอนว่าจะสิ้นสุดลงเมื่อใด แต่ทั้งหมดนั้นก็เป็นเรื่องของการสืบต่อทั้งสิ้น

ที่นี้ การสืบต่อที่สำคัญในชีวิตของเราอย่างหนึ่งก็คือ เรื่องของ “กรรม” กรรมนั้นเป็นการสืบต่อที่สำคัญ เรียกกันว่าการสั่งสม ชีวิตของเรานั้นมีการสั่งสมกรรม

พระพุทธศาสนาสอนไว้ว่า มนุษย์ “แต่ละคนมีกรรมเป็นของๆ ตน แต่ละคนเป็นทายาทของกรรม” ที่ว่าเป็นทายาทของกรรมเพราะอะไร ก็เพราะว่าเราได้สร้างกรรมไว้ เมื่อเราสร้าง

กรรมไว้อย่างไร เราก็เป็นทายาทของกรรมนั้น และเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น

เมื่อกรรมเกิดจากการสะสม มันก็เป็นเรื่องของกาลเวลา ที่เรียกว่า อดีต ปัจจุบัน อนาคต เราสั่งสมกรรมมาในอดีตแล้ว มันก็สืบทอดมาถึงปัจจุบันนี้ ตัวเราในปัจจุบันนี้ก็เป็ผลของการสั่งสมของกรรมทั้งหมดในอดีต

แล้วกรรมที่เราทำในปัจจุบันนี้ ก็จะรวมเข้ากับกรรมที่ได้สั่งสมไว้ หรือทุนเดิมที่มีอยู่ทั้งหมดนั้น และเพิ่มทุนเข้าไปอีกสำหรับไปให้ผลในอนาคตต่อไปข้างหน้า

เพราะฉะนั้น การมีชีวิตในปัจจุบันแต่ละเวลา ก็คือการเพิ่มทุนสะสมเพิ่มเข้าไปในกองเสบียงทุน ที่เราทำไว้ทั้งหมดนั้น ให้มีผลยิ่งขึ้นไป

ด้วยเหตุนี้ ทางพระพุทธศาสนาท่านจึงสอนให้เราไม่ประมาท เพราะว่า เมื่อรู้ว่าชีวิตของเราเป็นการสั่งสมกรรม เราก็ควรจะสั่งสมกรรมที่ดี ดังที่มีพระพุทธพจน์สอนไว้ว่า อย่าดูถูกกรรมไม่ว่าดีหรือชั่ว แม้จะมีประมาธน้อย ตามพุทธภาษิตว่า

“มาวะมัฏเฐณะ ปาปัสสะ นะ มัตตัง อาคะมิสสะติ”

แปลว่า “อย่าดูหมิ่นกรรมชั่วหรือบาปว่าเล็กน้อย คงจะไม่มาถึงตัว” เปรียบเหมือนน้ำหยดทีละน้อยๆ ก็ทำให้คุ่มน้ำที่ใหญ่โตเต็มไปด้วยน้ำได้ ฉะนั้น คนเราก็เช่นเดียวกัน เมื่อสั่งสมกรรมที่เป็นบาปทีละน้อยๆ แล้วชีวิตก็เต็มไปด้วยบาปได้ ฉะนั้น

ในทางตรงกันข้าม บุญก็เช่นเดียวกัน ท่านก็สอนว่า

“มาวะมัญญเอตะ ปุญญัสสะ นะ มัตตัง อาคะมิสสะติ”

แปลว่า “อย่าดูหมิ่นบุญว่าเป็นของเล็กน้อย คงจะไม่เกิดผล”
เปรียบเหมือนคุ่มน้ำใหญ่ ย่อมเต็มด้วยน้ำที่หยดทีละเล็กทีละน้อย
ได้ ฉันทิ คนเราคำนึงชีวิตที่ประกอบด้วยการทำความคิดหรือบุญ
ก็มีชีวิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยบุญได้ ฉันทิ

อันนี้เป็นคติเตือนใจ ให้เราพยายามใช้เวลาในการที่จะทำแต่
กรรมดีงาม ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นเรื่องการสืบต่อของชีวิตและ
เป็นการสืบต่อของกรรมไปด้วย

เมื่อมีชีวิตอยู่ไป กรรมก็สั่งสมขึ้นมากมาย ต้องรู้จักทั้งตัดและต่อ จึงจะมีชีวิตที่ดีได้

สำหรับมนุษย์นั้น กรรมกับชีวิตไม่สามารถแยกจากกันได้
เมื่อมีชีวิต ก็มีกรรม เพราะเหตุที่มีกรรมนั้นแหละ จึงทำให้ชีวิตสืบ
ต่อไป เพราะฉะนั้น กรรมก็อุดหนุนชีวิต และเมื่อมีชีวิตก็ทำกรรม
กันต่อไป ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า เราจะใช้ชีวิตนั้นทำกรรมอะไร

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เราทำกรรมดี และตรงนี้ก็เป็นแง่
ของการที่จะสืบต่อ คนเราจึงต้องใช้การสืบต่อให้เป็นประโยชน์
หมายความว่า ชีวิตที่เป็นการสั่งสมที่ดี สืบต่อดี เราควรจะทำให้
เป็นการสืบต่อและเป็นการสั่งสมที่เป็นบุญเป็นกุศล ถ้าสืบต่อดี ก็
เกิดบุญเกิดกุศลมาก ชีวิตนี้ก็จะเต็มเปี่ยมไปด้วยบุญด้วยกุศล

แต่ในเวลาเดียวกัน พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนให้เรา รู้จักตัดด้วย เหมือนกัน ไม่ใช่ให้สืบท่ออย่างเดียว สืบท่อในแง่ที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต แต่ในทางจิตใจของเรา ถ้าเราไม่รู้จักตัด มันก็ทำให้เกิดความทุกข์ได้

อย่างคนบางคนทำกรรมไว้ แม้จะทำบาปไว้เพียงนิดหน่อย แล้วก็มาเป็นห่วงเป็นกังวลกับบาปหรือกรรมไม่ดีที่เคยทำไว้ แล้วจิตใจก็ไม่มีความสุข ด้านนี้พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าต้องรู้จักตัด

เมื่อก็นี่ต้องรู้จักต่อ ต่อให้ดีก็คือสังสมแต่ส่วนที่ดี ที่นี้ ส่วนที่เป็นโทษก็รู้จักตัด รู้จักตัดอย่างไร

ตัวอย่างที่หนึ่ง คือตัดในความคิดของเราที่แหละ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ว่า “ไม่ควรมัวหวนละห้อยถึงความหลังหรือสิ่งที่ล่วงแล้ว และก็ไม่ควรฝันเพื่อถึงอนาคตด้วยเช่นเดียวกัน สิ่งที่เป็นอดีตก็ล่วงไปแล้ว สิ่งที่เป็นอนาคตก็ยังไม่ถึง ควรดำรงอยู่ด้วยสิ่งที่เป็นปัจจุบัน”

ถ้าเราพิจารณา รู้ชัดว่ากรรมนี้ดี เป็นสิ่งที่เป็นปัจจุบันอยู่ เฉพาะหน้า แล้วก็พยายามขวนขวายทำปัจจุบันนี้ให้ดี ก็จะมีชีวิตที่ดีงามได้

ตัวอย่างที่สอง เป็นไปตามหลักความจริงที่ว่า คนเราเปลี่ยนแปลงได้ เพราะเป็นอนิจจัง และเป็นไปตามเหตุปัจจัย หมายความว่า จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ก็เป็นไปตามเหตุปัจจัย เพราะฉะนั้น กรรมที่ทำมาแล้ว ถ้าแม้ว่าได้ทำกุศลมา ก็สามารถที่จะละเลิกแล้วหันมาทำกุศล มีพุทธพจน์ตรัสให้กำลังใจไว้ว่า

“โย จะ ปุพเพ ปะมัชชิตวา ปัจฉา โส หนัปะมัชชชะติ
โสมัง โลกัง ปะภาเสติ อัพภา มุตโตวะ จันทิมา”

คาถานี้แปลความได้ว่า “บุคคลใดเคยประมาทแล้วในกาลก่อน
มาภายหลังเลิกละ หันมาเปลี่ยนเป็นไม่ประมาท บุคคลนั้นย่อมยัง
โลกนี้ให้สว่างไสว เหมือนดังดวงจันทร์ที่พ้นจากเมฆหมอก”

พุทธภาษิตนี้หมายความว่า ถ้าเราเคยทำอกุศลกรรมหรือบาป
อะไรไว้ และถ้าหากเรารู้แล้วว่าสิ่งนั้นเป็นโทษ ไม่ดีไม่งาม เราก็
เลิกละเสีย แล้วหันมาทำสิ่งที่ดีงามด้วยความไม่ประมาท ก็จะกลับ
เกิดเป็นบุญเป็นกุศล และจะทำให้ชีวิตนี้สว่างไสวขึ้นมา ตั้งแต่จิตใจ
ของตนเองก็จะปลอดโปร่ง เบิกบาน แจ่มใสได้ เรียกว่า พ้น
จากเมฆหมอก เหมือนดังดวงจันทร์ที่ว่า เมื่อพ้นจากเมฆหมอกออก
มาได้ ก็ส่องแสงสว่างให้โลกนี้แจ่มจ้า งดงามสดใสได้ ฉะนั้น

ถ้ารู้เข้าใจธรรม ก็ปิดกั้นกรรมเองได้

ยังมีคาถาอีกคาถาหนึ่ง ที่ตรัสให้กำลังใจไว้สำหรับความให้
ชัดยิ่งขึ้นว่า

“ยัสสะ ปาปัง กะตัง กัมมัง กุสะเลนะ ปิถียะติ
โสมัง โลกัง ปะภาเสติ อัพภา มุตโตวะ จันทิมา”

แปลความว่า “บุคคลใดกระทำบาป คือกรรมชั่วไว้แล้ว ภาย
หลังปิดกั้นกรรมชั่วนั้นเสียด้วยกุศล บุคคลนั้นย่อมยังโลกนี้ให้
สว่างไสว เหมือนดังดวงจันทร์ที่พ้นจากเมฆหมอก”

กาลานี้ก็เช่นเดียวกัน ที่ว่าแต่ก่อนประมาทนั้นคืออะไร ก่อนนั้นประมาทก็คือไม่ทันคิด ไม่ทันได้พิจารณา ยังไม่มีความรู้ ไม่มี ความเข้าใจ ก็อาจจะทำสิ่งที่ เป็นบาป เป็นอกุศลไว้ ต่อมาไม่ประมาท คือเกิดสติ และได้พิจารณา มีความรู้ความเข้าใจแล้ว ก็เลิกละอกุศล เปลี่ยนมาทำกุศลแทน ก็เอากุศลนั้นมาปิดบาปเสีย

ที่ว่าปิดนั้นไม่ใช่ปิดบัง แต่ว่าปิดรายการที่เดียว ปิดบังนั้นเป็นคนละเรื่องกัน การที่จะปิดบังบาปนั้น ปิดบังในใจเราไม่ได้ แต่ต้องเอากุศลมาปิด หมายความว่า จบรายการของอกุศลหรือบาปนั้น โดยเอากุศลเข้ามาแทน ก็ทำให้เกิดความตั้งมั่นขึ้นมา เมื่ออกุศลเกิดขึ้นแล้ว ก็ปิดอกุศลหรือปิดบาปเสีย ให้จบสิ้นรายการไป

เพราะฉะนั้น แม้ว่าคนเรานี้ เมื่อมีชีวิตอยู่ อาจจะทำกรรมดีบ้างชั่วบ้างได้ แต่กรรมที่ทำไว้ชั่วนั้น ถ้าเรารู้เข้าใจแล้ว และรู้จักปฏิบัติให้ถูกต้อง โดยมีโยนิโสมนสิการ คือทำในใจไว้โดยแยบคาย แล้วทำกุศลขึ้นมาแทน ก็สามารถปิดกั้นอกุศลนั้นให้หมดพิชสงไปได้

บาปที่ทำได้ ที่ท่านว่าไม่หายไปไหนนั้น เมื่อทำบุญไปๆ บาปก็ถูกขยับยั้ง ถูกครอบงำ หรือถูกท่วมทับ หมดฤทธิ์ เพราะบุญมีกำลังเหนือกว่า บาปก็ถูกปิดถูกกั้นไม่สามารถแสดงผลได้

เปรียบเหมือนกับว่า เราเอาน้ำสีแดงหรือสีเขียวหรือสีสกปรกอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจจะเป็นสีดำก็ได้ มาใส่ไว้ในภาชนะ เมื่อเราใส่แต่น้ำสีดำสกปรกลงไป เราก็เห็นชัดว่าน้ำนั้นสกปรก เช่นว่า น้ำสีดำลิตรหนึ่ง ใส่ลงไป ก็เห็นชัดเลยว่าเป็นน้ำสกปรก เป็นน้ำสี

คำ เหมือนกับกรรมชั่วที่ทำไว้

ทีนี้ต่อมา เราได้สติ และรู้เข้าใจแล้ว ก็ไม่ประมาท เราก็ไม่ทำกรรมชั่วนั้นเพิ่มอีก น้ำสีคำที่สกปรกมีจำนวน ๑ ลิตร ก็อยู่แค่ ๑ ลิตรนั้น

ทีนี้ ต่อจากนั้น เราทำแต่กรรมดี เราทำกรรมดีมากขึ้นๆ เหมือนกับใส่น้ำใสลงไปๆ ใสเรื่อยๆ เดิมอยู่เรื่อยๆ จนกระทั่งว่าน้ำใสนั้นมีปริมาณมากมายตั้งหลายถัง แล้วในที่สุดก็จะปรากฏชัดเจนว่าน้ำที่เป็นสีแดง หรือสีคำลิตรเดียนั้นนะ มองไม่เห็นเลย

ในน้ำที่มีปริมาณมากมาย ซึ่งมีจำนวนตั้งพันลิตร หมื่นลิตร น้ำสีคำที่มีเพียงลิตรเดียนั้น มองไม่เห็นเลย เจือจางไปหมด ทั้งๆ ที่ความจริงน้ำสีแดงสีคำนั้นก็ยังมียู่ แต่มองไม่เห็น ไม่มีความหมาย น้ำทั้งหมดนั้นกลายเป็นสีใสไปหมด

เรื่องนี้ก็เหมือนกัน เมื่อทำกรรมที่เป็นกุศล ทำบุญมากขึ้นๆ บาปที่มีเล็กน้อยนั้น มีก็เหมือนไม่มี เลยหมดความหมายไปเอง

อุปมาอีกอย่างหนึ่งว่า ในกรณีที่ว่าสามารถทำกุศลที่เป็นโลกุตระขึ้นมา โลกุตระกุศลนั้นจะตัดกรรมชั่วให้หมดไปได้ เหมือนกับว่ามีน้ำสีใสลงไปในภาชนะ คราวนี้เราไม่ได้เติมน้ำใส แต่เราเอาสารเคมีชนิดหนึ่งใส่ลงไป พอใส่สารเคมีนั้นลงไป น้ำสีนั้นก็กลายเป็นน้ำใสไปเลย การใส่โลกุตระกุศลลงไปเหมือนกับเป็นสารเคมี เปลี่ยนให้สีน้ำที่แดงนั้น กลายเป็นน้ำใสไปได้

เพราะฉะนั้น กุศลนี้แหละเป็นตัวปิดกั้น เป็นตัวตัดผลที่เป็นวิบากอันชั่วของกรรมที่เป็นบาปไปเสียได้ ฉะนั้น

เพราะฉะนั้นจึงได้บอกว่า พระพุทธเจ้านอกจากทรงให้รู้จักต่อแล้ว ก็ทรงให้รู้จักตัดด้วย

ในแง่ต่อ ก็คือให้รู้ว่า อดีต ปัจจุบัน และอนาคตนั้น เป็นกระบวนการอันเดียวกัน ที่ไหลเนื่องสืบต่อกันไป เพราะฉะนั้นเราจึงใช้ปัจจุบันนี้ในการใส่สิ่งใหม่ที่เติมเข้าไป หรือเพิ่มทุน หรือว่าทำกรรมใหม่เพิ่มเข้าไปในกระบวนการแห่งกรรมของเรา เราทำแต่กรรมดี เพื่อให้กระบวนการสืบต่อชีวิตของเรานั้นเป็นกระบวนการที่ดี อันนี้เป็นการรู้จักต่อ

แต่ในเวลาเดียวกัน ก็ให้รู้จักตัด คือปฏิบัติตามพุทธภาษิตที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

“อะตีตัง นานวาคะเมยยะ นปปะฎีกังเข อะนาคะตัง”

แปลว่า “ไม่ควรหวนละห้อยถึงความหลังที่ล่วงไปแล้ว ไม่ควรฝันเพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่มาถึง สิ่งใดเป็นปัจจุบันอยู่เฉพาะหน้า มองพิจารณาให้เห็นชัดแล้ว พึงชวนชวยทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุด”

อย่างนี้เป็นการตัดเรื่องเก่าด้วยความคิดที่ถูกต้องประการหนึ่ง แล้วก็ตัดเสียด้วยการที่ทำกุศลปิดกั้นดังที่พุทธพจน์ได้กล่าวมานั้นอีกประการหนึ่ง ก็จะทำให้อดีตที่ผ่านไปนั้น กลายเป็นอดีตที่ไม่สามารถแสดงผลในทางที่เป็นอกุศลวิบาก อันนี้ก็เป็นการที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ตามความเป็นจริงของธรรมชาติ

เมื่อสิ่งทั้งหลายเปลี่ยนแปลงไป คนจะทันสมัยได้ ก็ต้องไม่ประมาท

กาลเวลานี้ ทำให้เราคิดถึงเรื่องใหม่และเก่า เพราะเป็นโอกาสเกี่ยวกับปีใหม่และปีเก่า

ที่นี้ ปีเก่าก็เป็นเวลาที่กำลังจะผ่านพ้นไป ปีใหม่ก็เป็นเวลาที่ เป็นปัจจุบัน และก็เป็นอนาคตที่จะมีต่อไปด้วย จึงสมควรนำคติ เกี่ยวกับเรื่องกาลเวลา ที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคตนี้มากกล่าวไว้ เพื่อว่า เราจะได้ใช้ธรรมะให้ประโยชน์ในเรื่องเกี่ยวกับกาลเวลา ให้กาลเวลาเก่าที่ผ่านไปนี้มีผลดีแก่เราให้มากที่สุด

ถ้าเป็นกาลเวลาที่เป็นบุญเป็นกุศล ก็ให้เป็นส่วนที่อยู่ในทุนของเราที่จะเอาไปใช้ และเราก็จะเพิ่มทุนส่วนดินนั้นต่อไป เป็นส่วนของการต่อให้ดี สืบต่อให้เป็นบุญ ให้เป็นประโยชน์ ให้เป็นกุศล

ถ้าเป็นเวลาเก่าที่เป็นโทษ เป็นบาป เป็นอกุศล ก็ใช้วิธีตัดด้วยวิธีที่กล่าวมาแล้ว คือ ตัดโดยใช้วิธีมนสิการอย่างถูกต้อง แล้วก็ใช้วิธีของการปิดกั้นด้วยกุศล ให้กลายเป็นส่วนของการสืบต่อในอนาคตที่ดั่งามสืบไป

ที่แสดงมานี้ ก็เป็นคติเกี่ยวกับการขึ้นปีใหม่ ซึ่งรวมแล้วก็เป็นเรื่องของกาลเวลา ที่ว่าเป็นเรื่องของอดีต ปัจจุบัน อนาคต แล้วก็ เป็นเรื่องของ การเปลี่ยนแปลง

พระพุทธศาสนาสอนหลักสำคัญ คือเรื่องของการเปลี่ยนแปลงนี้ และความเปลี่ยนแปลงนั้นก็ เป็นไปตามหลักอนิจจัง ที่ว่า

สิ่งทั้งหลายไม่คงที่ ไม่เที่ยงแท้ มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา แต่ต้องย้ำและจำให้ชัดว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย

ทีนี้เมื่อเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย ถ้าเหตุปัจจัยดี ก็ทำให้เกิดผลดี ถ้าเหตุปัจจัยไม่ดี ก็ทำให้เกิดผลไม่ดี เมื่อเราต้องการผลที่ดี ก็สร้างเหตุปัจจัยที่ดี

เพราะฉะนั้น กาลเวลาก็เตือนให้เรามาระลึกถึงความเปลี่ยนแปลงว่า ความเปลี่ยนแปลงนั้นจะทำให้ดีได้ เราก็ต้องมีความไม่ประมาท

ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจะทรงสอนอยู่เสมอ ทรงย้ำเตือนพุทธศาสนิกชนให้ไม่ประมาท แม้กระทั่งในวาระสุดท้าย เมื่อพระองค์จะปรินิพพาน ก็ยังตรัสปัจฉิมวาจา เป็นพุทธพจน์ครั้งสุดท้าย ทรงย้ำเตือนว่า

“วะยะธัมมา สังขารา อปปะมาเทนะ สัมปาเทถะ”

แปลว่า “สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสิ้นหรือสลายไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม” หรือขยายความออกไปว่า จงทำประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท

อันนี้เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงเตือน การที่พระพุทธเจ้าทรงเตือนเราในเรื่องความไม่ประมาทนั้น เพราะ

๑. กาลเวลามีจำกัด คนเราจะมีโอกาสในการกระทำการต่างๆ ก็ต้องขึ้นต่อจังหวะของมันด้วย เพราะเวลาสำหรับทำสิ่งนั้นๆ มีจำกัด ถ้าเราไม่เร่งทำในเมื่อโอกาสหรือเวลามาถึง โอกาสนั้นผ่าน

ไป เราไม่ได้ทำ เราก็เสียโอกาสไป ก็เป็นอันว่าเหลวลุ่มไป ไม่สำเร็จ เพราะฉะนั้น เมื่อโอกาสมาถึงแล้ว จะต้องมีความไม่ประมาท เร่งทำให้สำเร็จให้ได้

ข้อสำคัญก็คือ โอกาสนี้มันมาอำนวยความสะดวกให้ทั้งความประมาท และความไม่ประมาท โอกาสบางอย่าง เมื่อมา มันจะชวนให้เราเกิดความประมาท ให้เกิดความหลงมัวเมาและพลาดพลั้งไป ถ้าโอกาสเช่นนั้นมา เราต้องระวังไม่ถลำตัวไปใช้โอกาสนั้นในทางประมาท ที่จะทำให้เกิดโทษแก่ตนเองหรือแก่ใครๆ แต่เราจะต้องใช้โอกาสนั้น ในการเร่งทำสิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์

เพราะฉะนั้น เรื่องของโอกาส เรื่องของกาลเวลาที่จำกัด และจังหวะของสิ่งทั้งหลายนี้ ก็เป็นข้อเตือนอย่างหนึ่งที่ทำให้เราต้องไม่ประมาท

๒. ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน การเปลี่ยนแปลงนั้นบอกให้รู้ด้วยว่า ทุกสิ่งทุกอย่างนี้ไม่แน่นอน แม้แต่ชีวิตของเราก็ไม่เที่ยงแท้แน่นอน เพราะเหตุที่มันไม่เที่ยงแท้แน่นอน ก็ทำให้เราจะต้องไม่ประมาท

ถ้าเราไปมัวเมาเพลินอยู่ว่า ชีวิตของเราจะอยู่ได้อีกนาน หรือเดี๋ยวนี้ร่างกายของเราแข็งแรงดี เรื่องนี้ยังไม่ต้องรีบหрок เอาไว้ทำเมื่อโน้นเมื่อนี้ก็ได้ อย่างนี้เรียกว่าประมาท คือเราไม่รู้ว่ความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นเมื่อไร แก่ร่างกายของเราก็ตาม แก่ชีวิตของเราก็ตาม แก่สภาพแวดล้อมรอบตัวเราก็ตาม เพราะฉะนั้น เมื่อทำอะไรให้ดีได้ ก็ควรจะรีบทำเสียทีเดียว

พระพุทธเจ้าทรงสอนเราให้ไม่ประมาททั้งในแง่ที่ว่า กาลเวลา โอกาส และจังหวะนี้มีจำกัดอย่างหนึ่ง และความเปลี่ยนแปลงนั้นบ่งชี้ความไม่แน่นอนว่าอะไรจะเกิดขึ้นอย่างหนึ่ง

ทั้ง ๒ อย่างนี้เป็นเรื่องเตือนใจให้ไม่ประมาท

กาลเวลายิ่งผ่านไป เรายิ่งได้ทำสิ่งมีคุณค่ามากมาย
จึงเป็นสิริมงคล มีแต่ความสุขความเจริญ

ปีเก่า-ปีใหม่ เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลง และเป็นเรื่องของกาลเวลาที่ผ่านล่วงไป จึงเป็นโอกาสอันสมควร ที่เราจะนำหลักความไม่ประมาทมาใช้ ถ้านำหลักความไม่ประมาทมาใช้แล้วชีวิตก็จะเจริญงอกงามยิ่งขึ้น

พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสสอนไว้ อย่างที่อาตมภาพได้ยกมาอ้างแล้ว พระองค์ตรัสเตือนอยู่เสมอว่า วันเวลาอย่าปล่อยให้ล่วงไปเปล่า ท่านสอนว่า “จงทำวันทุกวันนี้ให้ไม่ว่างเปล่า” พุทธตามคำบาลีว่า

“อะโมฆัง ทิวะสัง กะยิรา”

พึงกระทำวันแต่ละวันนี้ไม่ให้ว่างเปล่า

“อัปเปนะ พะหุเกนะ วา”

ให้ได้อะไรบ้าง ไม่มากก็น้อย

หมายความว่า ต้องทำอะไรให้ได้สักอย่าง ไม่ได้ทางกาย ก็ได้ทางวาจา ไม่ได้ทางวาจา ก็ได้ทางใจ เริ่มตั้งแต่งานภายนอก อาจจะเป็นงานเขียนหนังสือบ้าง งานเกี่ยวกับการทำอาชีพบ้าง งานแต่ละอย่างนี้ควรพยายามทำไปให้เกือบหน้า ได้วันละเล็กละน้อย ยิ่งได้มากก็ยิ่งดี ถ้าไม่ได้มาก ก็ต้องให้ได้บ้างเล็กน้อย

ถ้าไม่ได้ภายนอก ก็ให้ได้เข้ามาในใจ อย่างน้อยภายในใจของเรา นี้ก็ทำให้เกิดภavana ให้เกิดสติปัญญา หรือให้เกิดความผ่องใส ให้เกิดการพัฒนาในทางจิตใจ ให้เกิดการเจริญสมาธิเจริญปัญญา กุศลธรรมอะไรก็ตาม ให้ได้บ้างไม่มากก็น้อย แล้ววันเวลานั้นจะเป็นสิ่งที่มีค่า แล้วชีวิตก็จะเป็นชีวิตที่มีค่าเจริญออกมาไปด้วย

ตอนนี้จะถึงโอกาสปีใหม่แล้ว อาตมภาพก็เลยขอนำธรรมกถานี้มากล่าว เป็นเรื่องของอนิจจัง ความเปลี่ยนแปลง ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน และเรื่องของความไม่ประมาท

ทั้งหมดนี้ก็เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งนำมาเป็นคติ ในการที่จะพัฒนาชีวิตให้เกิดความสุขความเจริญยิ่งขึ้นไป

ในโอกาสแห่งวันสำคัญที่จะมาถึงในเวลาอันใกล้นี้ ขอให้เราทั้งหลายมองในแง่ดี มองในแง่ว่าเป็นกาลเวลาที่ เป็นสิริมงคล และการที่จะเป็นสิริมงคลนั้น ก็ด้วยการที่เราทำกรรมดีทางกายทางวาจา และทางใจ

เริ่มด้วยปัญญาที่เข้าใจธรรมของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นคติว่า ให้รู้จักทั้งตัดและต่อ คือ ตัดในสิ่งที่ เป็นโทษ ต่อในทางที่เป็นคุณ ทำจิตใจให้ดี แล้วออกมาทางวจีกรรม การพูด การกล่าว การแนะนำ ตักเตือนกันในทางที่ดีงาม และออกมาทางกายกรรม คือการกระทำทางกายที่ช่วยเหลือเอื้อเพื่อแก้กันระหว่างเพื่อนมนุษย์ มีความสัมพันธ์ต่อกันในทางที่ดีงาม กระทำกรรมทั้งหลายที่เกื้อกูล เป็นประโยชน์ ก็จะกลายเป็นมงคล แล้วกาลเวลาที่เป็นมงคลนั้นก็ จะนำมาซึ่งความสุขความเจริญ

ในโอกาสที่เป็นมงคลอย่างนี้ อาตมภาพก็ขออภังคคุณพระรัตนตรัย อวยชัยให้พร

“ระตะนัตตะยานุภาวณะ ระตะนัตตะยะเตชะสา” ด้วย อานุภาพคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรม และคุณพระสงฆ์ อันเป็นที่พึ่ง ที่เคารพสักการะของเราชาวพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย พร้อมทั้งบุญกุศลที่ญาติโยมทุกท่านได้ช่วยกันร่วมกันบำเพ็ญแล้ว จงเป็นปัจจัยอันมีกำลังอภิบาลรักษาให้ทุกท่านเจริญด้วยจตุรพิธพรชัย ในกาลเวลาปีใหม่อันเป็นสิริมงคลนี้ จงประสบสุขเป็นผลยิ่งๆ ขึ้นไป ตลอดปีใหม่ และตลอดกาลอันเป็นนิรันดร์ พร้อมทั้งจงมีความร่มเย็นเป็นสุข งอกงามในพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดกาลนาน เทอญฯ

พื้นเก่า-ใหม่: สุขความสดใสมตะตลอดกาล^๑

มีใหม่ก็ต้องมีเก่า

ขอเจริญพร วันนี้เป็นรายการมาพบปะสนทนาธรรมกันอีกครั้งหนึ่ง ในรายการของโยม ที่ตั้งชื่อว่า “คณะจันทร์ ๕” (คือกลุ่มจันทร์ห้า) ซึ่งมีคุณโยมมิลโจเป็นประธาน โดยจัดเป็นรายการประจำในทุกๆ เดือน

สำหรับเดือนนี้ เป็นเดือนที่มีวันสำคัญวันหนึ่ง เป็นเดือนแห่งการขึ้นปีใหม่

ความจริง แทบทุกเดือนในปีหนึ่งนี้ ก็มีวันสำคัญเกือบครบอย่างเดือนนี้มีวันขึ้นปีใหม่ เพราะเป็นเดือนมกราคม ต่อไปเดือนหน้ากุมภภาพันธุ์ ก็จะมีวันมาฆบูชา แต่ไม่แน่นอนเสมอไป ถ้ามีเดือนแปด ๒ หน ก็เลื่อนไปเป็นเดือนมีนาคม

ต่อไปก็จะมีวันสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ในเดือนเมษายน วันวิสาขบูชาในเดือนพฤษภาคมหรือมิถุนายน วันเข้าพรรษาในเดือน

* ธรรมกา แสดงที่บ้านคุณโยมมิลโจ เมื่อวันที่ ? มกราคม ๒๕๓๑ (ก่อนเรื่องแรก ๑๑ เดือน)

กรกฎาคม อย่างนี้เป็นต้น หมายความว่า ตลอดปีนี้ มีวันสำคัญอยู่เรื่อยๆ เพราะฉะนั้น เราก็มีโอกาสที่จะพูดถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีแง่คิดเกี่ยวกับวันสำคัญนั้นๆ

สำหรับเดือนนี้ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า เป็นเดือนแห่งการขึ้นปีใหม่ ถ้ามองในแง่หนึ่ง เหมือนกับว่าเป็นวันสำคัญมาก ไม่ใช่เป็นวันสำคัญเฉพาะเดือน แต่เป็นวันเริ่มต้นของปีทั้งปีทีเดียว

เรื่องของปีใหม่นี้ ถ้าว่านางของชาวพุทธแล้ว เราเรียกได้ว่า เป็นเรื่องของกรรมดี ชาวโลกมาตกลงกำหนดกันขึ้น วันเวลาหมุนเวียนของมันเรื่อยไป แล้วแต่เราจะตกลงกำหนดเมื่อไร เป็นวันอะไรขึ้น

วันขึ้นปีใหม่นี้ สมัยก่อน ถอยหลังไปเมื่อหลายสิบปีมาแล้ว เคยกำหนดเดือนเมษายน วันที่ ๑ เป็นวันขึ้นปีใหม่

ต่อมา เรียกกันว่าทำตามสากลนิยม ประเทศอื่นๆ จำนวนมาก โดยเฉพาะประเทศตะวันตก เขาถือเอาวันที่หนึ่งมกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่ เราก็เปลี่ยนมาถือตามสอดคล้องกับเขาไปด้วย เลยกำหนดเอาวันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ ตลอดมานานแล้ว

สำหรับชาวพุทธ ก็ให้รู้เท่าทันว่า นี่เป็นเรื่องสมมติ สมมติในกรณีนี้ ก็เป็นเรื่องของใหม่-ของเก่า

ที่จริง วันก็ใหม่ทุกวัน พอถึงพรุ่งนี้ก็ในวันใหม่ วันต่อไปก็เป็นวันใหม่ อย่างนี้เรื่อยไป จนกระทั่งถึงวันที่กำหนดสิ้นสุคติเมื่อไรครบ พอเลยจากนั้นไป ก็ขึ้นปีใหม่

เรื่องใหม่ก็ต่อกันกับเรื่องเก่า ต้องมีเก่า จึงมีใหม่ได้ เป็นของคู่กันมาตลอด ความใหม่กับความเก่านี้ มักจะมีความหมายสำหรับมนุษย์เรา คนโดยทั่วไปชอบใหม่ ไม่ค่อยชอบเก่า

เพราะคำว่า “เก่า” มักจะมีความหมายเป็นเรื่องทรุดโทรมเหี่ยวแห้ง เป็นของที่จะพังทลายแตกสลายไป แต่ถ้า “ใหม่” ก็มีความรู้สึกเหมือนว่า อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เป็นของที่สดใส ทำให้จิตใจสบาย ชื่นใจ พอใจ

เพราะฉะนั้น คนทั้งหลายจึงชอบของใหม่ เราก็พยายามที่จะทำให้ได้พบได้เห็นสิ่งทั้งหลายที่ใหม่ๆ อยู่เรื่อย

อยากได้ใหม่ ก็ต้องการเรื่อยไป ไม่มีที่สิ้นสุด

แต่การที่จะได้พบได้เห็นสิ่งใหม่นี้ บางทีก็เกี่ยวกับเรื่องความต้องการ ซึ่งทำให้เรามีความอยากได้สิ่งต่างๆ เพิ่มเข้ามา

การที่ต้องการสิ่งใหม่ๆ เข้ามานี้ ถ้าไม่รู้จักใช้สติ ไม่รู้จักใช้ธรรมะเข้ามาควบคุม ก็จะกลายเป็นความต้องการที่ทางพระท่านเรียกว่า “ตัณหา”

ตัณหาเป็นความปรารถนา ซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งคือ แสวงหาความยินดีพอใจในสิ่งใหม่ๆ เรื่อยไป พอได้พบสิ่งนี้แล้ว สิ่งนี้ก็กลายเป็นสิ่งเก่า แล้วก็แสวงหาสิ่งใหม่ๆ อย่างอื่นต่อไปอีกไม่รู้จบสิ้น

ถ้าไม่มีหลักในการควบคุมความต้องการ ความต้องการนั้นก็จะไม่มีที่สิ้นสุด เข้าลักษณะที่ทางพระบอกไว้ว่า

“นตฺถิ ตณฺหาสมานํ”

แม่น้ำเสมอด้วยต้นหาไม่มี

ธรรมดา แม่น้ำจะมีน้ำไหลเรื่อยไป น้ำเก่าไปและมีน้ำใหม่มา แม้ว่าตามปกติจะไม่ค่อยเต็มง่าย ๆ แต่ถึงกระนั้นในบางโอกาสก็ยังมีการเต็มท่วมทันได้ ไม่เหมือนกับแม่น้ำคือความต้องการ หรือความปรารถนาของมนุษย์นี้ ไม่รู้จักจบสิ้น พระพุทธเจ้าตรัสว่า

“แม้แต่จะเนรมิตภูเขาให้เป็นทองคำทั้งลูก ก็ยังไม่เต็มความปรารถนาของคนคนเดียว”

เคยมีเรื่องเป็นชาดกเล่าว่า พระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง พระนามว่าพระเจ้ามันธาตุราช ต้องการครอบครองทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ ตอนแรกก็มีอาณาจักรเล็กๆ จึงต้องการได้ดินแดนใหม่เพิ่มเข้ามา พระองค์มีอำนาจ และมีความสามารถ ก็รบราฆ่าฟันดินแดนออกไป ได้ดินแดนเพิ่มมาเรื่อย เพิ่มไปเพิ่มมา จนกระทั่งหมดทั้งโลก

ตอนแรกก็ยังคิดแค่ว่า ให้เราได้ครองโลกทั้งหมดเถิด พอครองโลกได้สมจริง ก็อยากจะครองต่อไปอีก

ทรงดำริว่า เอ มีดินแดนที่ไหนเหลืออีก ถ้าได้ครองสวรรคต์ด้วยคงดี พอคิดตอนนั้นโอกาสอำนวยให้ขึ้นไปครองสวรรคต์ด้วย ก็เลยไปครองดินแดนสวรรคต์ชั้นจาตุมฯ

ต่อมาก็คิดที่จะครองสวรรคค์ชั้นสูงต่อไปอีก แล้วก็ได้ขึ้นไป
ครองสวรรคค์ชั้นดาวดึงส์ ร่วมกับท้าวสักกะคือพระอินทร์

ที่แรกแบ่งครองคนละครึ่ง อยู่ต่อๆ มา ก็คิดอีกว่า เอ ทำ
อย่างไรเราจะครองสวรรคค์ชั้นดาวดึงส์ทั้งหมดเสียคนเดียว

ตอนนี้ก็คิดจะฆ่าพระอินทร์ แต่พระอินทร์นั้นใครก็ฆ่าไม่ได้
ต้องรอให้ตายเองตามกาลเวลา เมื่อเป็นอย่างนี้ จากการปรารถนา
เลยขอบเขตของตน ก็เป็นเหตุให้จิตใจเหี่ยวแห้ง เพราะว่าความ
ปรารถนาถูกขัดขวาง

เมื่อปรารถนาแล้วทำไม่ได้ จิตใจที่เคยฟูเคยพอง ก็ยุบลงไป
ทั้งๆ ที่ตนมีอยู่แล้วมากมายไม่รู้เท่าไร ก็หาได้เกิดความสดชื่นพอ
ใจกับสิ่งที่มีอยู่แล้วไม่ แต่ไปเหี่ยวแห้งในสิ่งที่ตนไม่ได้ ใจเหี่ยว
แห้ง ก็หมดบุญ อยู่บนสวรรคค์ไม่ได้ ก็เลยร่วงหล่นตู่บ จากสวรรคค์
ลงมานบนดิน

ก็เลยได้คิดว่า แม้แต่มีบุญใหญ่ มีอำนาจล้นฟ้า ต้องการอะไร
ก็ได้ ได้ครอบครองสวรรคค์ ก็ยังไม่รู้จักพอ

เพราะฉะนั้น เรื่องความปรารถนาของคนนี้จึงไม่รู้จักจบสิ้น
ทำอย่างไรจึงจะมีความสุขที่แท้จริง

ใหม่แท้ อยู่กับใจที่สดใส ไม่รู้จักเก่า

การที่จะมีความสุขที่แท้จริงนั้น มิใช่อยู่ที่การปรารถนาแล้ว ได้สมปรารถนาทุกอย่าง หาเป็นเช่นนั้นไม่

แต่อยู่ที่ว่า เราทำอย่างไรจะรู้จักว่าสมควรแก่ความปรารถนาของเราแล้ว ทำให้อยู่ได้เป็นสุข ทำจิตใจของเราให้เป็นสุขได้ อันนั้นก็จะทำให้ได้ความสุขที่แท้จริง ความสุขแท้มิใช่อยู่ที่การสนองความปรารถนาเรื่อยไป ที่ไม่จบสิ้น

อีกประการหนึ่งที่ง่าย ๆ ก็คือ ให้มีความปรารถนาที่ชอบธรรม เอาธรรมะมาเป็นเครื่องจำกัดความปรารถนา นี้ก็พูดเลยออกไปจากเรื่องความใหม่ คือ มนุษย์ปรารถนาสิ่งใหม่เข้ามาอยู่เรื่อยๆ ก็จะต้องรู้จักปฏิบัติให้ถูกต้องต่อเรื่องความใหม่และความเก่า ความใหม่บางทีเราก็ไม่อาจจะได้เรื่อยไป

ยกตัวอย่างง่ายๆ ร่างกายของเรา เราไม่สามารถจะให้ เป็นร่างกายที่ใหม่ได้ตลอดเวลา เมื่อวันเวลาล่วงผ่าน มันก็เป็นไปตามธรรมชาติ ตอนแรกก็ต้องมีการเจริญเติบโตขึ้นไป เมื่อเติบโตขึ้นสู่วัยหนุ่มวัยสาวแล้ว ต่อจากนั้นก็ ต้องมีความชราเข้ามาเบียดเบียนครอบงำ ร่างกายของเราก็เสื่อมโทรมลงไป

ทีนี้ ถ้าเราปรับใจไม่ได้ เราต้องการแต่ความใหม่เรื่อยไป ก็เกิดอาการขัดแย้งกับความปรารถนา เพราะคนเราไม่อาจจะได้ใหม่เรื่อยไป แต่จะต้องเจอกับเก่าด้วย เพราะมีสิ่งที่จะต้องเก่า และสิ่งใหม่ที่มี ก็ต้องกลายเป็นเก่า นอกจากนั้นก็ มีสิ่งเก่าที่เราจะ

ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับ เพราะเราอยู่ในโลก

โลกนี้เป็นเรื่องของสังขาร สังขารนั้นมีหลักธรรมดาว่า ย่อมเป็นไปตามกฎของพระไตรลักษณ์ คือ มีความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ต้องเปลี่ยนแปลง มีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ใหม่แล้ว ก็กลายเป็นเก่า

เมื่อเราจำเป็นต้องประสบพบกับสิ่งที่เก่า เราจะทำอย่างไร ความเก่า-ความใหม่ที่แท้จริง อยู่ที่ไหน

ความเก่าที่เป็นสถานะตามธรรมชาติของสังขารนี้ ก็อย่างหนึ่ง แต่ความเก่าความใหม่ที่มีผลต่อจิตใจของเรานี้ อยู่ที่จิตใจของเรานี้เองแท้ๆ

ถ้าเรามีความรู้สึกหดหู่ ใจคอไม่สบาย จิตใจว่าเหว่หงอยเหงา ก็เป็นลักษณะของจิตใจที่เก่า ถ้าเป็นจิตใจที่สดชื่น เบิกบาน ผ่องใส อันนี้ก็คือจิตใจที่ใหม่

ถ้ารู้หลักนี้แล้ว เราก็ทำความใหม่ให้เกิดขึ้นได้เสมอ คือทำใจของเราให้ใหม่อยู่เสมอ เพราะฉะนั้น สิ่งทั้งหลายจะเก่าก็ไม่มีปัญหาอะไรมาก ถ้าเรารู้จักทำใจของเราให้ใหม่อยู่เสมอ

ถ้าเป็นชาวพุทธ ก็ต้องรู้จักทำจิตใจให้ใหม่ ทำใจให้ใหม่ก็คือ ทำใจให้สดชื่นเบิกบานผ่องใสอยู่ตลอดเวลา

แม้แต่การที่เราமாகำหนดกันว่า ให้มีปีใหม่ ทั้งๆ ที่วัน เดือน ปี ก็หมุนเวียนอยู่ธรรมดาอย่างนั้น มันก็เป็นอุบายอย่างหนึ่งของชาวโลก ที่จะทำจิตใจของคนให้เบิกบานผ่องใส มีความร่าเริง

เมื่อมองลึกลงไปก็จะเห็นว่า ที่ชาวโลกเขามีความเบิกบาน ผ่องใสสดชื่นนั้น เป็นด้วยอะไร ก็เป็นด้วยจิตใจของเขาตัวเอง ไม่ใช่เป็นเพราะวันเก่าวันใหม่อะไรจริงเลย

จิตใจใหม่สดใส เพราะมีธรรมคำชอยู่ข้างใน

ความใหม่ที่เป็นของประณีตก็คือ เวลาขึ้นปีใหม่ ซึ่งเป็นวันที่เรากำหนดกันว่าเป็นสิริมงคลนั้น คนมาแสดงความรักความปรารถนาดีต่อกัน มีไมตรีจิตมิตรภาพ

อย่างพ่อแม่ ก็แสดงเมตตาต่อลูก คนทั้งหลายก็ไปแสดงความเคารพนับถือกัน ส่งความสุขให้แก่กันในปีใหม่ ส่งการ์ด ส่งบัตรอวยพร แสดงความปรารถนาดี คนที่รับก็มีความสุขสดชื่นขึ้นมา จากไมตรีจิตมิตรภาพความปรารถนาดีของผู้อื่น

หรืออย่างถึงวันปีใหม่นั้น ลูกๆ อาจจะเข้ามาแสดงความปรารถนาดี แสดงความรักต่อคุณพ่อคุณแม่ เอาดอกไม้มามอบให้ หรือเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแสดงน้ำใจ หรือเอาถ้อยคำที่เป็นมงคลมาสื่อใจ เป็นการแสดงถึงความรู้สึกปรารถนาดีและความรักนั้น จิตใจของพ่อแม่ก็มีความสุขสดชื่นเบิกบาน หรือว่าคุณพ่อคุณแม่แสดงความรักต่อลูกก็เช่นเดียวกัน

ทั้งหมดนี้แสดงว่า ความใหม่ที่มีผลต่อจิตใจอย่างแท้จริง ก็เป็นเรื่องของธรรมะนั้นเอง ความรักความปรารถนาดีต่อกัน หรือไมตรีจิตมิตรภาพนั้นเป็นธรรมอย่างหนึ่ง ในธรรมที่มีอยู่มากมาย

ธรรมะทำให้จิตใจสดชื่นเบิกบานผ่อนคลาย แล้วความใหม่ก็เกิดขึ้น

เหมือนอย่างในวันทำบุญคราวนี้ คุณโยมคณะชั้น ๕ มาทำหนังสือขึ้นเล่มหนึ่ง โดยปรารถถึงวันเกิดของอาตมา ในเดือนมกราคม ก็เป็นการแสดงความปรารถนาดี

แต่มองคู่อีกที วันเกิดที่มาถึงนี้ เรบอกว่าเป็นวันเกิดวันใหม่ หมายความว่ามาถึงวาระครบรอบขึ้นปีใหม่ของกาเกิดนั้น วันเกิดปีใหม่ เป็นวันเริ่มต้นของอายุในรอบปีต่อไป ก็เป็นความใหม่

แต่ความจริง เมื่อมองในด้านตรงข้าม ก็คือเป็นความเก่า เพราะว่า เมื่อวันเกิดเวียนมาใหม่ ก็แสดงว่าอาตมานี้เก่าลงไปอีกปีหนึ่ง ความจริงนั้นเป็นเก่า แต่มองอีกแง่หนึ่งว่าเป็นใหม่

ทีนี้ จะใหม่หรือจะเก่า จะมีความหมายอย่างไร ก็อยู่ที่ว่าเราจะเอาธรรมะมาใช้ใหม่ ถ้าเอาธรรมะมาใช้ มาพิจารณา ทำจิตใจให้สดชื่นเบิกบานผ่อนคลาย ด้วยสติที่ระลึกลูกทาง และด้วยมีปัญญา รู้จักคิดพิจารณาถูกต้อง พร้อมทั้งมีความปรารถนาดีที่ว่าเมื่อมีความใหม่ที่มีความหมายก็ตามทันที

โยมมีความปรารถนาดีต่ออาตมา ก็ทำหนังสือนี้ขึ้น เป็นการแสดงออกโดยอวยชัยให้พระอะไรต่างๆ โยมเองก็มีจิตใจเบิกบานผ่อนคลายในการที่ได้ทำอย่างนี้ จิตใจของโยมก็ใหม่ ใหม่ด้วยความสดชื่นผ่อนคลายนั้น เมื่ออาตมารับเอาพรและความปรารถนาดีของโยม ก็เป็นจิตใจที่เบิกบานผ่อนคลาย เกิดเป็นความใหม่พร้อมกัน ฉะนั้น สิ่งที่จะทำให้ใหม่ ก็คือธรรมะนี่เอง

ผู้ที่รู้เข้าใจอย่างนี้แล้ว ก็ไม่ต้องรอวันเวลาที่เป็นเรื่องสมมติ ในทางโลกมาช่วยให้เกิดความใหม่ แต่สามารถเอาธรรมะมาใช้ทำจิตใจของตนให้ใหม่ได้เสมอไปตลอดกาล

เมื่อรู้หลักอย่างนี้แล้ว ก็ปฏิบัติธรรมเช่นเมตตา (ความรัก ความปรารถนาดี) ศรัทธา (ความเชื่อความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย) ธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นในจิตใจเมื่อไร ก็มีความสดชื่นเบิกบานเมื่อนั้น แล้วก็จะมีความใหม่อยู่เสมอ

ฉะนั้น เราทั้งหลายผู้ต้องการความใหม่ ก็ควรจะเอาธรรมะ มาไว้ในใจ แล้วจะไม่มีความเก่าเลย จะเป็นคนใหม่อยู่ตลอดเวลา แล้วก็ไม่มีกลัวความเก่า

ใหม่แท้คือธรรม ที่พ้นเก่าพ้นใหม่ เป็นอมตะ ที่ใหม่แท้ตลอดไป

ธรรมะ ที่ว่าใหม่อยู่เสมอ นั่น ว่าที่จริงแล้ว คือไม่ขึ้นต่อกาล เวลานั้นเอง ความจริงนั้น ธรรมะไม่มีเก่า ไม่มีใหม่ เป็นของที่คง อยู่อย่างเดิมตลอดเวลา มีพุทธภาษิตบทหนึ่งว่า

ชีรนฺติ เว ราชฺรธา สุจิตฺตา

ราชรถที่ตกแต่งประดับประดาอย่างดี ก็ยังมีวันเก่าคร่ำคร่าไป แต่

สตณฺจ ฌมฺโม น ชรี อุเปติ

ธรรมะของสัตบุรุษทั้งหลายไม่แก่ชราเลย

ธรรมะคือหลักความจริง ความจริงเป็นสิ่งคงที่ เป็นสิ่งที่ไม่ตาย ไม่รู้จักเก่า และเมื่อไม่เก่า ก็ไม่ใหม่ด้วย เป็นความจริงอยู่อย่างนั้น

ความดั่งามก็เช่นเดียวกัน เราประพฤติเมื่อใด ก็เป็นความดั่งามเมื่อนั้น เพราะฉะนั้น ธรรมะนี้เป็นสิ่งที่ไม่มีเก่า-ไม่มีใหม่ เป็นความจริงที่ดำรงอยู่ตลอดไป

เราทั้งหลายที่ต้องการให้ตนพ้นจากการครอบงำของกาลเวลาที่ว่าจะเก่าจะใหม่นั้น ก็นำเอาธรรมะเข้ามาไว้ในจิตใจของตน ประพฤติปฏิบัติตามธรรมะแล้ว ก็จะไม่มีความใหม่ความเก่า แต่จะกลายเป็นอมตะ กลายเป็นไม่ตาย

ชีวิตของเราก็จะไม่ตายด้วยรู้เท่าทันสิ่งทั้งหลาย เหมือนคนที่อยู่เหนือกาลเวลา ไม่มีความเก่าไม่มีความใหม่ กาลเวลาไม่สามารถครอบงำจิตใจของเขาได้ จิตใจของเขาเป็นอิสระหลุดพ้น เพราะปราศจากกิเลส เพราะปราศจากความครอบงำของกาลเวลา ดังที่กล่าวมาแล้ว

เพราะฉะนั้น พุทธศาสนิกทั้งหลาย สามารถถือเอาประโยชน์จากเรื่องความเก่าความใหม่ของกาลเวลาได้ ทั้งในแง่ที่ว่า

หนึ่ง ทำตัวเองให้เป็นคนใหม่อยู่ตลอดเวลา ด้วยการมีจิตใจที่สะอาดบริสุทธิ์ผ่องใสเบิกบาน

สอง ทำชีวิตของตนให้เป็นอมตะ เป็นชีวิตที่ไม่ตาย ด้วยการเอาธรรมะที่เป็นสิ่งอันไม่ตาย ที่ไม่ขึ้นต่อกาลเวลานั้น เข้ามาไว้ในจิตใจและการประพฤติปฏิบัติของตน

คุณของพระธรรมอย่างหนึ่งนั้น ท่านระบุว่า “อกาลิโก” เรา สวดบทพระธรรมคุณกันอยู่เสมอ “สุวากุขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิสฺสุโก อกาลิโก”

“อกาลิโก” แปลว่าไม่ขึ้นต่อกาลเวลา คือ ไม่ว่าจะประพฤติ เวลาใดก็ตาม ก็เกิดผลดีเวลานั้น

เมตตาธรรม ความรักความปรารถนาดี เรานำเข้ามาใส่ไว้ในใจเวลาใด เวลานั้น จิตใจของเราที่สดชื่นเบิกบาน เป็นจิตใจที่ดีงาม

ศรัทธา เราปลุกฝังขึ้นไว้ในใจ นึกถึงพระพุทธเจ้า นึกถึงพระรัตนตรัย นึกถึงบุญกุศลขึ้นมาเวลาใด จิตใจของเราที่ผ่องใสมีพลังขึ้นมาในเวลานั้น

สติ เกิดขึ้นในใจเวลาใด ใจของเราก็มีหลัก สามารถยังหยุดจากความชั่วร้ายทั้งหลายได้ และหันไปยับยั้งเอาสิ่งที่ดีงามขึ้นมาคิดมาทำ

ปัญญา เกิดขึ้นในใจเวลาใด เวลานั้นจิตใจของเราก็สว่างโล่ง รู้เห็น เข้าใจเท่าทันสิ่งทั้งหลาย ตามความเป็นจริง รู้ทิศรู้ทางที่จะเดินหน้าไป

เพราะฉะนั้น ธรรมะจึงเป็นอกาลิโก แปลว่าไม่ขึ้นต่อกาลเวลา และก็ทำให้เป็นอมตะด้วย นี่คือหลักที่จะทำให้พุทธศาสนิกชนได้ประโยชน์จากเรื่องกาลเวลา และความเก่าใหม่นั้น

เป็นอันว่า เราชาวพุทธทั้งหลายมาชักชวนกันให้รู้เท่าทันเรื่องกาลเวลา เพื่อทำให้เกิดความใหม่ขึ้นในจิตใจอยู่เสมอทุกวันเวลา แล้วในที่สุดก็ทำให้อยู่พ้นอำนาจของกาลเวลา เหนือกาลเวลา เข้าถึงสัจธรรม อันเป็นสิ่งที่ไม่ตายสืบต่อไป

ในโอกาสนี้ ขออนุโมทนาคณะญาติโยมที่ได้มาสนทนาธรรมกัน มาพบปะสังสรรค์ มาถวายภัตตาหาร เป็นการทำบุญทำทาน ให้จิตใจโน้มเข้ามาสู่ธรรมะ ซึ่งเป็นการทำจิตใจให้สดชื่นเบิกบานผ่องใส

เราควรจะทำให้ได้อย่างนั้นจริงๆ คือทำให้จิตใจสดชื่นเบิกบานผ่องใสเอิบอิมในธรรม แล้วก็นำธรรมน้อมเข้ามาในใจของตนเอง ด้วยสติปัญญาที่รู้เข้าใจความจริง ให้จิตใจของตนอยู่กับธรรมะอันเป็นสิ่งอมตะ แล้วก็จะได้รับผลดีคือความสุขความเย็นใจที่เป็นความใหม่ตลอดไป

ด้วยอานุภาพคุณพระรัตนตรัย ขออนุโมทนาญาติโยมทุกท่าน และขอคุณพระพุทธรูป คุณพระธรรม และคุณพระสงฆ์ พร้อมทั้งบุญกุศลที่ได้บำเพ็ญ จงเป็นเครื่องอภิบาลรักษา ให้ญาติโยมคณะชั้น ๕ และญาติมิตรทั้งหลาย จงได้ประสบจตุรพิภพชัย เจริญงอกงามด้วยกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา ในการปฏิบัติกิจหน้าที่การงาน และปฏิบัติธรรม ให้ก้าวหน้า มีความร่มเย็นเป็นสุขในพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดกาลนาน เทอญ.